

MANAGEMENT SAMENVATTING ENERGIERAPPORT 2008

Er is de komende jaren een fundamentele verandering van onze energievoorziening nodig om het hoofd te bieden aan de mondiale uitdagingen op energiegebied: de stijgende energievraag en de stijgende CO₂-uitstoot die op hun beurt leiden tot stijgende energieprijzen. De energievoorziening moet schoner, slimmer en gevarieerder. De transitie biedt grote kansen voor Nederland en het Nederlandse bedrijfsleven. Het kabinet investeert tot 2011 7 miljard euro in de energievoorziening, intensificeert het internationale energiebeleid en past op meerdere fronten de wet- en regelgeving aan, om de werking van de energiemarkten en het investeringsklimaat te verbeteren. Samen met marktpartijen gaat het kabinet de gasronde uitbouwen, de Noordzee ontwikkelen als duurzame energiebron en ervoor zorgen dat er een slimme en flexibele energie-infrastructuur komt.

Dit is het Energierapport 2008 in een notendop. In het Energierapport 2008 wordt de energievisie van het kabinet uiteengezet. Aangegeven wordt wat het kabinet de komende jaren gaat doen om deze visie te verwezenlijken en wat het daarbij van andere partijen verwacht. In hoofdstuk 1 worden de hoofdlijnen geschetst. Daarbij wordt ingegaan op het mondiale energievraagstuk, het belang van de transitie naar een duurzame energiehuishouding en de rol die het kabinet daarbij voor zichzelf ziet weggelegd. In de drie daarop volgende hoofdstukken wordt de energievisie rond drie thema's uitgewerkt, resulterend in een concrete beleidsagenda. Hoofdstuk 2 gaat over de vraag hoe ervoor kan worden gezorgd dat de energie die we nodig hebben beschikbaar is. Hoofdstuk 3 behandelt de vraag welke energiemix duurzaam kan voorzien in de energievraag. En hoofdstuk 4 ten slotte gaat in op de vraag welke energie-infrastructuur nodig is om de energie van de bron bij de klant te krijgen.

1. Het mondiale energievraagstuk

De komende 25 jaar stijgt de mondiale energievraag met meer dan 50%. Ondanks alle investeringen in duurzame energie zal fossiele energie de komende decennia in het grootste deel van de vraag moeten voorzien. Er zijn voldoende voorraden fossiele energie, maar er zijn wereldwijd wel zeer grote investeringen nodig om deze voorraden te ontginnen. Deze investeringen blijven achter, met als gevolg toenemende schaarste en stijgende prijzen. Overheden bemoeien zich bovendien steeds actiever met de energievoorziening, en energiebronnen zijn inzet geworden van een geopolitiek spel dat leidt tot spanningen en onzekerheden. Tegelijkertijd leidt de stijgende energievraag er toe dat de komende 25 jaar de uitstoot van energiegerelateerde CO₂ met zo'n 60% zal toenemen. Als niet fors wordt ingegrepen leidt dit tot een stijging van de zeespiegel en extremere weersomstandigheden.

Naar een duurzame energiehuishouding

Het mondiale energievraagstuk is niet oplosbaar binnen de grenzen van het huidige energiesysteem. Internationale samenwerking, technologische doorbraken, verandering van gedrag en aanpassing van de energie-infrastructuur zijn nodig om te komen tot een duurzame energievoorziening. In 2050 moet de energievoorziening in Europa en Nederland schoner, slimmer en gevarieerder zijn. 50% minder CO₂-uitstoot in 2050 is mogelijk. Burgers en bedrijven kunnen veel meer dan nu in hun eigen energiebehoefte gaan voorzien. Ook kunnen in 2050 veel meer verschillende energiebronnen worden gebruikt met behulp van nieuwe technieken en systemen.

Het kabinet heeft voor 2050 een Europese energievoorziening voor ogen waarin het aandeel duurzame elektriciteit is gestegen tot zo'n 40%, met name door de inzet van wind op zee, biomassa en veel kleinschalige decentrale technieken. De toepassing van onder andere micro-WKK, zonnecellen, kleine windturbines en warmtepompen is in 2050 sterk toegenomen. In de overige 60% van de elektriciteitsvraag wordt voorzien door elektriciteit uit verschillende gassoorten van binnen en buiten de EU en door kolencentrales met CO₂-afvang en –opslag en nieuwe generaties kerncentrales. In 2050 is het gebruik van benzine en diesel voor mobiliteit drastisch gedaald. Personenauto's rijden op elektriciteit, biobrandstoffen en/of waterstof. De warmtevraag voor gebouwen is tot een minimum beperkt, terwijl in de industrie meer duurzame warmte wordt gebruikt en sprake is van forse energiebesparing als gevolg van ketensamenwerking.

2. De rol van de overheid

De transitie naar een duurzame energiehuishouding moet in samenwerking tussen bedrijven, burgers, kennisinstellingen, belangenorganisaties en overheden worden gerealiseerd. Het kabinet sluit op voorhand geen enkele energieoptie uit. Het zorgt voor een set toekomstvaste randvoorwaarden en regisseert en stimuleert, om het evenwicht tussen de publieke belangen 'betrouwbaar', 'betaalbaar' en 'schoon' te bewaren. Marktpartijen investeren en bepalen binnen die randvoorwaarden hoe de energievoorziening er uiteindelijk uit komt te zien. Het kabinet gaat wel meer dan voorheen met marktpartijen en kennisinstellingen samenwerken bij projecten die de duurzame energievoorziening een stap dichterbij brengen. Daarnaast wordt de werking van de energiemarkten verbeterd door het belang van afnemers meer centraal te stellen en door wet- en regelgeving die de energietransitie belemmert aan te passen.

Het energiebeleid van het kabinet wordt gecombineerd met een krachtig industrie- en innovatiebeleid. Op meerdere fronten heeft Nederland een sterke positie die internationaal kan worden benut. Nederland is het Europese knooppunt voor de import, verwerking en export van olie en heeft de potentie om dit ook te worden voor aardgas, biomassa en CO₂. Het Nederlandse bedrijfsleven heeft energieproducerende landen veel te bieden, bijvoorbeeld op het gebied van olie- en gaswinning, energiebesparing, watermanagement en landbouw. Maar ook nationaal zijn er volop kansen. Door samenwerking tussen de energie- en watersector kan de Noordzee worden ontwikkeld als duurzame energiebron. De in Nederland sterk ontwikkelde ICT-sector kan een belangrijke bijdrage leveren in het slimmer maken van de energie-infrastructuur. De internationaal hoog aangeschreven Nederlandse kennisinstututen en (technische) universiteiten zijn daarnaast van grote betekenis op het gebied van energie-innovatie. Het kabinet heeft een integrale innovatieagenda voor energie uitgewerkt en stelt voor de periode tot 2012 438 miljoen euro extra beschikbaar voor innovaties die bijdragen aan de transitie naar een duurzame energiehuishouding.

3. Toegang tot de energiebronnen

Opdat blijvend voldoende fossiele energie beschikbaar is, wordt diversificatie van fossiele energiebronnen gestimuleerd, wordt gewerkt aan de verbetering van de werking van de van de mondiale, Europese en nationale energiemarkten en worden de relaties versterkt met landen die van belang zijn voor de Nederlandse energievoorziening. Deze strategie wordt in het Energierapport uitgewerkt aan de hand van drie thema's: de optimale benutting van eigen energiebronnen, de versterking van de Europese gasvoorziening en de intensivering van het internationale energiebeleid.

Om de gasproductie uit de kleine gasvelden te maximaliseren wordt de Mijnbouwwet aangepast en worden afspraken gemaakt met de olie- en gasector over de betere benutting van vergunningen. Ook worden procedures rond de mijnbouw gestroomlijnd, versoepeld en versneld. De FES-wet wordt aangepast, zodat de middelen uit het Fonds Economische Structuurversterking ook benut kunnen worden voor de verduurzaming van de energiehuishouding. Het kabinet werkt met marktpartijen aan de uitbouw van Nederland als gasrotonde, onder meer door samen met buurlanden belemmeringen in de grensoverschrijdende handel weg te nemen en de werking van de nationale gasmarkt op een aantal onderdelen te verbeteren. Samen met betrokken partijen denkt het kabinet na over de toekomst van het gasgebouw. De centrale positie van Nederland op gasgebied wordt actief onder de aandacht gebracht bij buitenlandse overheden en bedrijven. In het internationale energiebeleid staat versterking van de economische relaties tussen energieproducerende en energieconsumerende landen centraal. In EU-verband pleit het kabinet voor een stevig en eenduidig

intern én extern energiebeleid. Het kabinet gaat strategische allianties aan met landen die gelijksoortige energiebelangen hebben en investeert de komende jaren in het bijzonder in de relatie met de energieproducerende landen Rusland, Kazachstan, Algerije en Saoedi-Arabië.

4. Energieverbruik in de EU en Nederland

Om te komen tot een energiemix die duurzaam aan de energievraag kan voldoen werkt het kabinet aan een schoner en zuiniger energievoorziening, een meer centrale rol voor afnemers van energie en een goed investeringsklimaat voor alle energieopties. Deze strategie wordt in het Energierapport concreet gemaakt aan de hand van drie thema's. Dat zijn de stimulering van energiebesparing en duurzame energie, de vergroting van de flexibiliteit van de energievoorziening en het stimuleren van diversificatie van de energiebronnen voor de opwekking van elektriciteit.

Energiebesparing blijft de hoeksteen van het energiebeleid. Naast de uitvoering van de in het werkprogramma Schoon en Zuinig aangekondigde maatregelen zijn nieuwe maatregelen in voorbereiding. Om de doelstellingen voor duurzame energie te halen zet het kabinet in op windenergie en biomassa en de voorbereiding van een grootschalige uitrol van zon-PV in de gebouwde omgeving. Na de zomer zal het kabinet bovendien een plan voor de stimulering van duurzame warmte presenteren. Om de flexibiliteit van met name de elektriciteitsvoorziening te vergroten wordt gewerkt aan de integratie van elektriciteitsmarkten, krijgt iedere afnemer in de komende jaren een slimme meter en worden de mogelijkheden voor grootschalige en kleinschalige elektriciteitopslag onderzocht, inclusief het idee van een multifunctioneel energie-eiland in de Noordzee. Het kabinet gaat samen met marktpartijen werken aan de ontwikkeling van de Noordzee als duurzame energiebron. Om geen enkele energie-optie uit te sluiten wordt de ontwikkeling van CO₂-afvang en -opslag krachtig gestimuleerd. Tevens wordt met het oog op besluitvorming over kernenergie door een volgend kabinet een aantal scenario's voor kernenergie in Nederland uitgewerkt en neemt het kabinet een reeks no-regret maatregelen om toekomstige besluitvorming niet te bemoeilijken. Het kabinet neemt zelf geen besluit over de bouw van nieuwe kerncentrales.

5. Energie-infrastructuur

Om de energie van de bron naar de klant te krijgen is een betrouwbare en efficiënte energie-infrastructuur essentieel. Het kabinet zorgt voor een duidelijk en stabiel reguleringskader voor de netwerken, stimuleert netwerkbedrijven om te innoveren en coördineert en versnelt de besluitvorming rond grote infrastructuurprojecten. De drie infrastructuur-thema's die in het Energierapport nader worden uitgewerkt zijn de ruimtelijke inpassing van energie-infrastructuur, de rol van de netwerken bij de transitie naar een duurzame energiehuishouding en de ontwikkeling van een CO₂-infrastructuur.

Mede in het licht van het afnemende maatschappelijk draagvlak voor ruimtebenutting voor energie-infrastructuur stimuleert het kabinet de ontwikkeling van decentrale energiesystemen, het gebruik van de Noordzee als energiebron en het waar mogelijk ondergronds brengen van energie-infrastructuur. Door middel van scenario-studies en structuurschema's wordt beter geanticipeerd op toekomstige investeringen in de energie-infrastructuur. De coördinatie van nieuwe infrastructuurprojecten komt bij het Rijk te liggen en het kabinet gaat de voorlichting en informatievoorziening rond nieuwe projecten verder verbeteren. De onafhankelijke netwerkbedrijven blijven in publieke handen en gaan een belangrijke rol spelen bij het faciliteren van de energietransitie. Het kabinet gaat netwerkinnovatie stimuleren en richt een task force op om te komen tot slimme en flexibele elektriciteitsnetten. Het komende jaar wordt het reguleringskader voor de elektriciteits- en gasnetten tegen het licht gehouden om te bezien of meer fundamentele wijzigingen nodig zijn met het oog op de energietransitie. Samen met marktpartijen werkt het kabinet aan de ontwikkeling van een CO₂-infrastructuur om de CO₂-doelen te realiseren en het vestigingsklimaat voor de CO₂-intensieve bedrijven te versterken. Op korte termijn zal bovendien duidelijkheid worden geboden over de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de verschillende partijen bij de afvang, het transport en de opslag van CO₂.

6. Tot slot

Het energieprobleem is groot. De wil om daar wat aan te doen is dat ook. Het kabinet investeert deze periode 7 miljard euro in de energievoorziening en gaat samen met bedrijven, burgers, kennisinstellingen en belangenorganisaties aan de slag om de transitie naar een duurzame energievoorziening te realiseren. Dit kost geld, tijd en energie, maar levert voor ons en onze kinderen uiteindelijk veel meer op en biedt ook legio kansen voor Nederland en het Nederlandse bedrijfsleven.